

Тільки системність та дисципліноване ставлення до навчального процесу, активність та цілеспрямованість дозволять студентам досягти високого рівня знань і стати справжніми фахівцями.

В. Д. Воднік, канд. філос. наук, доцент
кафедри соціології та політології

ВИКЛАДАННЯ СОЦІОЛОГІЇ В ЮРИДИЧНОМУ ВУЗІ

Викладання соціології і соціології права в юридичному вузі висуває деякі нові завдання (вимоги) у взаємовідносинах між правознавством і соціологією права.

Прогалини соціологічної освіти студентів юридичних вузів і факультетів не заповнюються курсом теорії держави і права, так само, як і курсами галузевих юридичних наук, які висвітлюють свій предмет переважно з формально-логічних, юридико-догматичних позицій. Аналіз правових явищ і процесів обмежується сферою “чистого” права, тобто розкриваються структура і зміст правотворчості, чинних норм права, процесів їх тлумачення, правозастосування і реалізації, державного примусу щодо порушників норм права, тоді як соціальний аспект механізму правового регулювання залишається за межами предметів навчальних курсів.

Юриста можна назвати практикуючим соціологом, адже його праця пов’язана з соціальними (правовими) відносинами між людьми, з діяльністю інститутів соціалізації або соціального контролю, тому для такого фахівця надто важливе як знання об’єктивних закономірностей, діючих у суспільстві й у відносинах між людьми, так і розуміння того, що право є засобом соціального регулювання, яке слід використовувати дуже обережно. Вивчення соціології допоможе подолати синдром “юридичного ідеалізму”, при якому першою реакцією на будь-яку соці-

альну проблему, що виникла, стає намір прийняти новий закон.

Не маючи достатніх знань і навичок соціологічного аналізу права, його дій, юристи не надають серйозного значення соціології діючого права і не враховують належним чином соціально-правові чинники у законотворчій, правозастосовній діяльності, що негативно відбивається на всіх стадіях правового регулювання, особливо на стадії підготовки і прийняття законів. Без опори на повні і достовірні знання про соціально-правові умови дії норм права, про чинники, які перешкоджають позитивній дії норм права й які слід нейтралізувати за допомогою відповідних правових засобів, законодавець часто проектує і приймає норми, неефективність яких виявляється відразу після набрання ними чинності. Однією з причин цього є те, що система соціологічної освіти у нашій країні запроваджена зовсім недавно.

Юрист, економіст, інженер, агроном та інші не будуть соціологами, але їх майбутня праця, тим більше в умовах трансформації суспільних відносин, ринкової економіки, постійно буде виводити їх на такі ситуації власно професійної діяльності, розв'язання яких без соціологічного аналізу, соціологічного матеріалу буде просто неможливе. У суспільстві зростає потреба у по-справжньому науковому знанні, попит на самостійно мислячих й ініціативних спеціалістів, здатних критично оцінювати реальність і знаходити шляхи розв'язання життєвих протиріч.

Ці завдання може вирішити вивчення соціології та соціології права. Викладання соціології права необхідно вести у тісному зв'язку з правознавством, з осмисленням соціально-правових явищ і процесів сучасності, але при цьому не повинна втрачатися соціологічна специфіка предмета.

Вивчення курсу соціології права передбачає наступні основні цілі:

1. Озброїти студентів науковими уявленнями про соціальну дію права, механізми і процеси його втілення у конкретних правовідносинах, соціальних чинниках, які найбільш активно впливають на реалізацію сучасного права. Найважливішим

завданням курсу є також розкриття соціально-психологічних механізмів прийняття юридично значущих рішень особистістю, як приватною, так і службовою особою.

2. Ознайомити студентів із сучасними методами збирання і вивчення соціально-правової інформації, що використовується як вченими-юристами, так і практичними працівниками при вивченні ефективності дії окремих норм права, узагальненні судової, арбітражної та іншої юридичної практики правоохоронних і правозастосовних органів.

3. Навчити навичок самостійного проведення соціально-правових досліджень, у тому числі вмінню на професійному рівні складати програму соціально-правового дослідження, підготувати форми дослідження, провести соціологічне спостереження й узагальнити одержані результати.

Зміст курсів соціології і соціології права, особливості їх структурної будови зумовлюють вибір конкретних засобів, прийомів і форм викладання. Але разом з тим це не означає, що необхідні якісь особливі форми навчальної діяльності. Йдеться про те, щоб в умовах організаційних форм навчального процесу (лекції, семінарські заняття, самостійна робота студентів, консультації, заліки, іспити), що вже склалися, застосовувати ті прийоми і методи навчання, які найбільшою мірою відбивають специфіку даних навчальних предметів, особливості засвоєння їх студентами. Головні зусилля повинні бути спрямовані на те, щоб: а) зацікавити студентів змістом занять, постановкою й обговоренням проблемних питань, безпосередньо пов'язаних з їх перспективними професійними інтересами; б) захопити різноманітними формами занять, які безпосередньо включають кожного у самостійний творчий пошук; в) максимально використувати елементи творчого змагання, конкурсності у праці над учбово-практичними завданнями.